

Etiologia infracțiunilor comise în epoca dictaturii

Studiul prezent constituie o sinteză a unei cercetări mai ample întreprinse asupra etiologiei infracțiunilor prin violență și contra avutului obștesc în „epoca de aur”. La începutul anului 1989, am „publicat” la tipografia Universității, în numărul XI al „Caietelor de comunicări, studii și sinteze” (apărute sub egida Centrului de Cercetări Sociologice) lucrarea *Contribuția cercetării sociologice la cunoașterea, explicația și prevenirea infracțiunilor contra avutului obștesc*. În această lucrare încercăm să prezentăm, în maniera cunoscutei formule a „uzului intern”, principalele date rezultate din cercetarea întreprinsă.

Din motive lesne de înțeles (apăruseră deja, instrucțiuni severe vizând cenzurarea datelor statistice de orice fel), lucrarea menționată a trebuit să fie retrasă din circuitul publicistic, imediat după editare. În plus, am fost obligați să le cerem celor câțiva colegi cărora am făcut imprudența să le înmăinăm un număr de exemplare, să ni le restituie. Aproape un an de zile, caietul editat într-un număr de 99 de exemplare (cit prevedeau instrucțiunile) a stat închis în fundul sertarelor autorilor, fără ca momentul difuzării lui în deplină libertate și fără consecințe sancționatorii să fie previzibil.

Ne facem astăzi datoria de a publica o parte din conținutul lui, menționând că am considerat necesar — ca o obligație decurgând din codul deontologic al profesiei noastre — să dăm o redare fidelă a textului original, refuzând modalitatea practică cu fervoare, în prezent, de adepții „analizelor secundare”, în fapt subtile inversări și manipulări ale unor așa-zise date „cenzurate” de vechiul regim*.

1. Repere teoretice și metodologice ale unor cercetări privind etiologia infracțiunilor contra avutului obștesc

Dat fiind faptul că infracțiunile ce prejudiciază avutul obștesc reprezintă o *problemă socială* complexă, ale cărei consecințe și moduri de soluționare interesează întreaga societate, cunoașterea și explicarea cauzelor și condițiilor ce determină încălcări ale legislației privind administrarea și gestionarea bunurilor comune trebuie să polarizeze nu numai interesul juriștilor, sociologilor și criminologilor, ci și al altor categorii de specialiști din domeniul dreptului, justiției și procuraturii, conducători de întreprinderi și instituții economice și culturale. Deoarece asemenea infracțiuni nu pot fi cercetate și analizate separat, ci numai în cadrul *interdependenței*

* Ținem la dispoziția tuturor celor interesați de preocupările noastre, caietele menționate, pentru o eventuală confruntare a variantei originale cu studiul prezent.

generale care există și se manifestă între majoritatea proceselor și fenomenelor macrosociale din societate, cercetările trebuie să contribuie, nemijlocit, la perfecționarea sistemului de control social, deschizând noi căi și furnizind mijloace cât mai eficiente pentru descoperirea, prevenirea și neutralizarea precoce a infraționalității din sfera proprietății obștești.

Sintetizând principalele aspecte rezultate din cazuistica judiciară privind principalele tipuri de acte și fapte ce prejudiciază avutul obștesc, o serie de cercetări efectuate în țara noastră au evidențiat faptul că acestea reprezintă fenomene cu multiple cauze *obiective* și *subiective*, deosebit de periculoase pentru coeziunea și stabilitatea relațiilor sociale din sfera proprietății.

Asemenea cercetări, efectuate de institute și colective de cercetare din domeniul justiției și procuraturii, au permis obținerea unor rezultate valoroase, atât din punctul de vedere al modului de abordare a infracțiunilor ce lezează proprietatea obștească, cât și al acumulării unor date și informații capabile să evidențieze, în mod operativ, dinamica evoluției acestui tip de infracțiuni în diferite zone ale țării. Dincolo de aceste realizări, se pot semna și o serie de limite ale acestor studii și cercetări, vizibile mai ales la nivelul analizelor cu caracter etiologic. Nu de puține ori, evaluările privind cauzele infracțiunilor contra avutului obștesc pornesc de la o premisă unilaterală, care valorizează principiul moral ca fiind singurul în măsură să ofere un suport științific explicativ conduitelor antisociale și abaterilor de la prevederile normativului penal¹. Aceste cercetări iau ca premisă ideea, după părerea noastră eronată, că săvârșirea infracțiunilor contra avutului obștesc se datorează, în cea mai mare parte, tendințelor de inavuțire a unor persoane imorale sau vicioase, care ocupă funcții legate de gestionarea și păstrarea anumitor bunuri și valori. De pildă, într-un studiu privind cauzele și condițiile care au determinat sau favorizat săvârșirea sustragerilor în sectorul agricol² se subliniază faptul că „în constelația causală a acestei infracțiuni, manifestările de individualism, egoism, lăcomie, tendința de căpățuială și alte asemenea trăsături de caracter și comportament, apărute ca rezultat al unor condiții negative de formare a personalității celor care o săvârșesc, se împletesc cu deficiențe și lipsuri strins legate de modul de organizare și calitatea muncii de conducere și control, de organizarea, întocmirea și ținerea evidenței contabile cu privire la intrarea și circuitul mărfurilor, valorilor și documentelor referitoare la acestea, de starea disciplinei muncii în cadrul unității respective”³.

Accentul unilateral pus pe elementele de ordin subiectiv ignoră, după părerea noastră, cauzele reale, refuzând a vedea în ele un mod de manifestare a unor contradicții obiective și subiective care își au originea în unele structuri deficitare de practică socială, în menținerea unor deosebiri între nivelul de trai material și cultural al unor grupe diferite de popu-

¹ Vezi, în acest sens, Dan Banciu, Sorin M. Rădulescu, Marin Voicu, *Introducere în sociologia devianței*, București, Edii. Științifică și Enciclopedică, 1985.

² Simion Ionescu, *Informare analitică privind cauzele și condițiile care determină, favorizarea ori înlesnesc săvârșirea sustragerilor în sectorul agricol*, în „Buletin documentar, Criminologie”, 1, 1980.

³ *Ibidem*, p. 72—73.

lație, în condițiile lor de locuire, în stilul de viață, în carențele educative ale școlii, familiei și altor factori cu rol socializator, în fenomenele obiective ale mobilității și migrației, în creșterea decalajelor între nivelul aspirațiilor și mijloacele legitime de care dispun o serie de grupuri și indivizi pentru realizarea acestor aspirații etc.

Evidențiind faptul că „activitatea preventiv-educativă, antiinfracțională constituie o parte a procesului de creare a omului nou, un rol important în prevenirea infracțiunilor revenind implicit factorilor educaționali”⁴, într-o sinteză realizată de un colectiv din cadrul Institutului de Cercetări Juridice este avansată ideea conform căreia „infracțiunea nu-și are cauza fundamentală în orinduirea socialistă, ci ea vine în socialism din formațiunile socio-economice care au precedat această societate”⁵. În consecință, „cauza fundamentală a infracțiunii trebuie căutată — cred, în mod eronat, autorii — în procesele de *alterare a conștiinței morale și cetățenești (subl. ns.)*, din care izvorăsc viciile morale, abaterile de tot felul de la exigențele vieții sociale”⁶.

Evidențiind faptul că „apărarea proprietății socialiste este o datorie ce revine tuturor organelor de stat și obștești, precum și tuturor cetățenilor”⁷ autorii lucrării *Explicații teoretice ale Codului penal român (partea specială)*, adoptă un punct de vedere optimist și triumfalist, considerând că „pe măsura în care se va împuțina numărul celor țarați și mentalitatea unor vremuri apuse, ca și numărul celor rămași în urmă față de marșul tuturor către o înaltă conștiință socială, în aceeași măsură va dispărea și anacronismul pe care îl constituie grupul infracțiunilor contra avutului obștesc”⁸.

Fără a minimaliza rezultatele valoroase ale acestor studii și cercetări, considerăm că unele concluzii localizează în mod prea exclusivist manifestările antisociale contra avutului obștesc la nivelul conștiinței sociale, ignorând determinarea multicauzală a acestora. Procedând astfel se adoptă implicit un punct de vedere reducăționist, limitându-se activitatea de prevenire în acest domeniu doar la aspectele educative și de resocializare, lăsându-se deschisă problema unei „terapii” preventive de anvergură, care vizează reorganizarea și perfecționarea relațiilor și structurilor care determină obiectiv fenomene antisociale în sfera proprietății⁹.

După părerea noastră, departe de a avea o evoluție întimplătoare, spontană, manifestările infracționale contra avutului obștesc își află resorturile în societate, apărând ca o rezultată a anumitor contradicții și disfuncții ce apar la nivel macro și microsocioal și în care se îmbină, în forme variate și variabile, factori obiectivi și subiectivi, factori economici

⁴ G. Antoniu, S. Popescu, D. Iliescu, H. Nimerală, D. Popescu, *Fundamentarea unei concepții românești privind căile de prevenire a manifestărilor infracționale*, în „Științele Sociale și Politice din România”, nr. 2, 1982, p. 24.

⁵ *Ibidem*, p. 22.

⁶ *Ibidem*, p. 21.

⁷ V. Dongoroz, S. Kabane, I. Oancea, N. Iliescu, C. Rulaj, B. Stănoiu, V. Roșca, *Explicații teoretice ale Codului penal român — partea specială*, vol. III, București, Edit. Academiei, 1971, p. 584.

⁸ *Ibidem*, p. 452.

⁹ O critică a acestor puncte de vedere este făcută de Dan Banciu, Sorin M. Rădulescu, Marin Voicu, în *Introducere în sociologia devianței*, București, Edit. Științifică și Enciclopedică, 1985, p. 214—216.

și suprastructurali, factori ce țin de domeniul relațiilor sociale și al celor interpersonale. De aceea, abordarea cauzelor și condițiilor, care generează sau favorizează manifestări infracționale în acest domeniu, trebuie corelată cu evaluarea unor contradicții și disfuncții apărute în diferite sectoare de activitate social-economică sau la nivelul unor instituții ce rol de socializare, integrare și control social.

2. Obiective, ipoteze și metode ale unei cercetări sociojuridice întreprinse asupra infracțiunilor împotriva avutului obștesc

a. Dinamica infracțiunilor contra avutului obștesc

În cadrul cercetării noastre, am procedat la o regrupare a diferitelor infracțiuni care prejudiciază avutul obștesc, incluzând în această categorie următoarele fapte antisociale: delapidarea (articolul 223 Cod penal); furtul (articolul 224 Cod penal); tilhăria (articolul 225 Cod penal); înșelăciunea (articolul 229 Cod penal) la care am adăugat și două infracțiuni privind regimul stabilit pentru anumite activități economice: înșelăciunea la măsurătoare (articolul 296 Cod penal) și înșelăciunea cu privire la calitatea mărfurilor (art. 297 Cod penal); neglijența (articolul 249 Cod penal), faptă prevăzută ca infracțiune de serviciu sau în legătură cu serviciul, dacă este urmată de producerea unei pagube avutului obștesc; specula (articolul 295 Cod penal), care face parte din grupul infracțiunilor privind regimul stabilit pentru anumite activități economice.

În ansamblul faptelor antisociale săvârșite anual în județele investigate, infracțiunile în dauna proprietății obștești ocupă ponderea cea mai ridicată, atrăgând din capul locului atenția asupra prejudiciilor însemnate pe care le produce patrimoniului colectiv. Astfel, în decursul unui an, infracțiunile contra avutului obștesc ajung să depășească un sfert și chiar o treime din totalul actelor antisociale judecate. O cifră extrem de ridicată care, în unele perioade, ajunge chiar să fie depășită, evidențiind existența și menținerea, în continuare, a unei stări infracționale îngrijorătoare, căreia măsurile de combatere și prevenire întreprinse cu fermitate de organele de specialitate n-au reușit să-i pună capăt.

Analiza dinamicii acestei categorii de infracțiuni, pentru un interval temporal de 13 ani (1975—1987), indică o tendință de creștere mai mult sau mai puțin constantă, ceea ce rezultă din tabelul 1.

Din acest tabel rezultă că cele mai multe infracțiuni contra avutului obștesc au fost săvârșite în perioada 1982—1984, perioadă în care ele ocupă și cea mai mare pondere (peste 40%) în totalul infracțiunilor. Spre deosebire de prima parte a intervalului temporal analizat (1976—1980), în cursul căreia infracțiunile contra avutului obștesc înregistrează o descreștere ușoară (de 4% în medie) față de perioada de bază, intervalul imediat următor (anii 1981—1985) consemnează o creștere pronunțată (de peste 10% în medie), cu mult peste nivelul anului 1975. Ultimii doi ani (1986 și 1987) prezintă din nou scăderi relativ mari față de nivelul anului 1975, luat ca an de bază.

Dacă comparația față de perioada de bază este mai ușoară de efectuat (descreșteri ușoare, urmate de creșteri foarte pronunțate și, din nou,

scăderi relativ mari), dinamica acestor infracțiuni de la un an la altul — urmărind creșterea sau descreșterea față de anul precedent — este mai greu de realizat, datorită unei permanente oscilații anuale între creștere și descreștere. Fluctuații care arată că activitatea de prevenție în acest domeniu nu reușește încă să asigure o evoluție descendentă regulată acestei categorii de infracțiuni care periclitează, în cel mai înalt grad, securitatea avutului obștesc.

Tabelul 1

Ponderele infracțiunilor contra avutului obștesc în totalul actelor antisociale comise în perioada 1975—1987

Anul	% din totalul infracțiunilor	Creștere sau descreștere *	Creștere sau descreștere **
1975	31,4	—	—
1976	27,0	— 4,4	— 4,4
1977	22,0	— 5,0	— 9,4
1978	32,4	+10,4	+ 1,0
1979	29,2	— 3,2	— 2,2
1980	27,2	— 2,0	— 4,2
1981	33,8	+ 6,6	+ 2,4
1982	47,7	+12,9	+16,3
1983	41,2	— 6,5	+ 9,8
1984	43,1	+ 1,9	+11,7
1985	38,7	— 4,4	+ 7,3
1986	22,9	—14,8	— 8,5
1987	25,3	+ 2,4	— 6,1

* față de anul precedent

** față de 1975

Din punct de vedere al modului de locuire unde se săvârșesc cele mai multe infracțiuni contra avutului obștesc, peste două treimi sînt comise în *mediul urban*, unde sînt concentrate, de altfel, cele mai multe valori și bunuri aparținînd proprietății comune. În mod detaliat, pe tipuri specifice de infracțiuni, distribuția actelor antisociale contra avutului obștesc înregistrează o serie de diferențe în funcție de mediul de locuire. Tabelul 2 este semnificativ în acest sens, deoarece consemnează intensitatea diferită cu care se produc anumite tipuri de infracțiuni în mediul urban, față de cel rural :

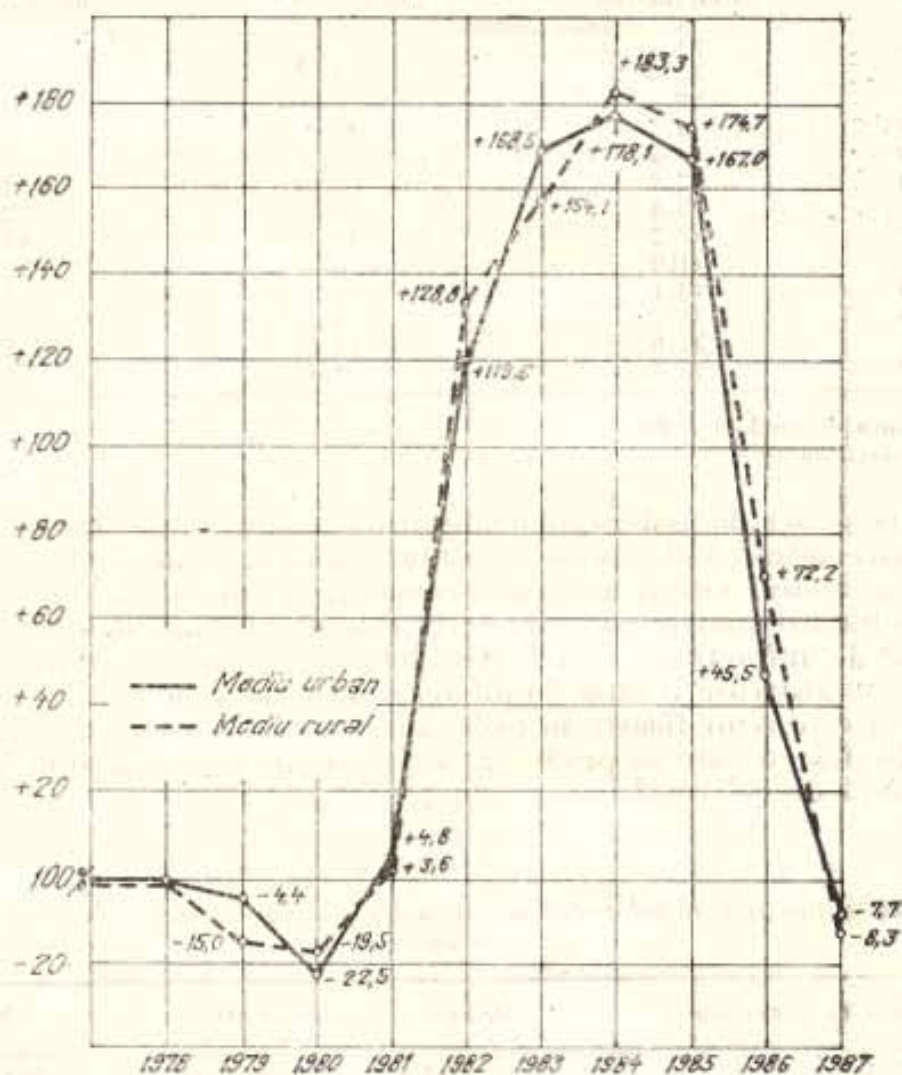
Tabelul 2

Distribuția diferitelor tipuri de infracțiuni contra avutului obștesc pe medii de locuire (rural|urban).

Tipul specific de infracțiune	Mediul rural	Mediul urban	%
Delapidare	24,8	75,2	100,0
Furt	49,6	50,4	100,0
Tilhărie	25,0	75,0	100,0
Înșelăciune	27,2	72,8	100,0
Neglijență	64,9	35,1	100,0
Speculă	32,8	67,2	100,0

Cele mai multe infracțiuni din această categorie se săvârșesc în mediul urban, care deține prioritatea în domeniul *delapidărilor* (peste 75%), *tîlhăriilor* (75%) și *înselăciunilor* (72,8%), neglijențele avînd aici ponderea cea mai scăzută (35,1%). Dintre infracțiunile săvîrșite cu cea mai mare frecvență în mediul rural se pot menționa *neglijențele* (aproape 65%), urmare firească a nerespectării unor norme de securitate în domeniul incendiilor, deteriorării de bunuri, care au avut ca efecte producerea unor pagube avutului obștesc (în special avutului aparținînd cooperativelor agricole de producție). *Furturile* se împart cu intensitate relativ egală (ușor ridicată în urban) între mediul rural și cel urban. La toate celelalte tipuri de infracțiuni, exceptînd *neglijențele*, mediul rural consemnează valori inferioare mediului urban.

Pentru a aprofunda și mai bine diferențele dintre mediul rural și cel urban, am construit următorul grafic privind dinamica anuală a infrac-

Graficul 1. Dinamica anuală a infracțiunilor contra avutului obștesc în mediul rural, comparativ cu mediul urban, în perioada 1978-1987

țiunilor săvârșite împotriva avutului obștesc în mediul rural, comparativ cu mediul urban, în perioada 1978—1987, anul 1978 fiind luat ca an de bază (graficul 1).

Urmărind evoluția celor două curbe ale dinamicii fenomenului infrațional în dauna avutului obștesc în rural și urban, se observă, în primul rând, că atât valorile de creștere, cât și cele de descreștere sînt mai accentuate în mediul urban, dată fiind fluctuația mare de la un an la altul a actelor antisociale în acest mediu de locuire. Ambele medii înregistrează, însă, mai întîi o descreștere ușoară a infrațiilor (în 1979 și 1980), apoi o creștere ușoară (în 1981), după care urmează o creștere explozivă (în jurul a 180% față de anul 1978, luat ca an de bază) în cursul a 4 ani consecutivi (1982, 1983, 1984 și 1985). Anul 1986 marchează o scădere la mai mult de jumătate față de cei 4 ani consecutivi menționați*, pentru ca în anul 1987 să se înregistreze din nou o scădere relativ ușoară față de nivelul anului 1978, luat ca perioadă de bază.

b. Estimarea cantitativă și calitativă a principalelor tipuri de infrațiuni contra avutului obștesc

Urmărind tipologia principalelor infrațiuni contra avutului obștesc, aceasta corespunde, în funcție de clasificarea efectuată conform legislației penale, celor 6 tipuri de infrațiuni analizate în cadrul cercetării noastre (furt, delapidare, tilhărie, înșelăciune, neglijență și speculă). Din tabelul 3 se poate observa ponderea fiecăreia dintre ele în totalul infrațiilor săvârșite contra avutului obștesc.

Tabelul 3

Ponderea tipurilor specifice de infrațiuni contra avutului obștesc în totalul infrațiilor cuprinse în această categorie

Tip specific de infrațiune	% din total
Delapidare	14,9
Furt	56,1
Tilhărie	0,2
Înșelăciune	7,3
Neglijență	5,1
Speculă	16,4
Total	100,0

În ceea ce privește frecvența cea mai mare cu care se produc, pe primele locuri în totalul infrațiilor contra avutului obștesc se situează: *furturile* (peste jumătate), *specula* (peste 16%) și *delapidările* (aproape 15)%. Frecvențele cele mai mici le întrunesc infrațiile de *tilhărie* (cu o pondere nesemnificativă), *neglijență* (peste 5%) și *înșelăciune* (peste 7%).

* Atribuim această scădere mistificării statisticilor pe care le-am consultat, situație frecventă în „epoca de aur”.

Analiza, în dinamică anuală, a unui interval de timp de 13 ani (perioada 1975—1987), permite evidențierea următoarelor fluctuații de la un an la altul, a ponderilor fiecăreia dintre aceste infracțiuni în totalul actelor comise împotriva avutului obștesc :

Tabelul 4

Frecvența anuală a diferitelor tipuri de infracțiuni contra avutului obștesc între 1975—1987

Anul	Delapidări	Tilharii	Înșelăciuni	Neglijențe	Furturi	Speculă	Total
1975	28,4	0,2	4,5	17,4	34,4	14,9	100,0
1976	21,5	0,8	11,1	14,1	35,9	16,2	100,0
1977	29,8	0,7	7,2	17,4	44,7	1,7	100,0
1978	28,8	0,7	10,3	11,7	46,5	1,7	100,0
1979	28,6	0,3	6,5	15,3	41,1	8,3	100,0
1980	22,2	1,2	9,2	9,2	52,1	6,0	100,0
1981	27,1	0,7	4,1	4,5	57,1	6,2	100,0
1982	28,1	0,4	5,5	4,0	57,0	4,7	100,0
1983	18,1	0,3	4,2	3,5	65,0	8,7	100,0
1984	14,9	0,2	7,3	5,1	56,1	16,4	100,0
1985	19,8	0,1	5,9	6,5	51,2	16,3	100,0
1986	33,7	0,2	11,2	10,1	36,2	8,2	100,0
1987	31,9	0,1	10,3	15,3	27,9	14,1	100,0

Rezultă că *furturile* și *delapidările* ocupă cea mai mare pondere în ansamblul infracțiunilor comise contra avutului obștesc, urmate de *neglijențe* și *speculă*, care întrunesc valori sensibil apropiate între ele. O pondere mai mică înregistrează *tilhariile* și *înșelăciunile*.

Pe ani, frecvențe maxime întrunesc *furturile*, comise în perioada 1981—1984 și *delapidările* săvârșite între 1975—1979 și 1986—1987. Pentru celelalte tipuri de infracțiuni, cele mai mari frecvențe (dar echivalente doar cu jumătatea valorii furturilor și delapidărilor) reunesc *neglijențele* săvârșite în 1976, 1984 și 1985. În ansamblu, tabelul nu lasă să se vadă scăderi semnificative față de anul 1975 luat ca an de bază, ultimii ani (1986 și 1987) înregistrând chiar creșteri ale actelor antisociale contra avutului obștesc față de perioada de bază. În ceea ce privește dinamica anuală a fiecărei infracțiuni specifice în parte, rezultă următoarea situație :

1. Delapidările

Din 1975 pînă în 1982 înregistrează o tendință de evoluție relativ constantă, cu scăderi mai semnificative în 1976 și 1980. Din 1983 pînă în 1985, tendința de descreștere este deosebit de pronunțată (aproape pînă la jumătate din nivelul atins în anul 1975), după care, în 1986 și 1987, se înregistrează o tendință de creștere peste limita perioadei de bază. Aceasta indică, probabil, că activitatea de prevenire în acest domeniu este încă inefficientă, măsurile elaborate nereușind să reducă infracțiunile de delapidare la un nivel coborît.

2. Furturile

Intensitatea maximă a acestui tip de infracțiune are loc în perioada 1980—1985, depășind jumătate din numărul celorlalte infracțiuni ce prejudiciază avutul obștesc. În 1983, infracțiunile de furt ajung chiar la îngrijorătoarea cifră de 65 % din totalul infracționalității contra avutului obștesc. Pe ansamblul intervalului temporal analizat, tendința este de creștere continuă, an de an, cu excepția anului 1987, cînd scade sub nivelul atins în perioada de bază. Și în ceea ce privește prevenirea acestui tip de infracțiuni, măsurile luate de organele specializate sînt lipsite încă de eficiența scontată, nereușind să imprime furturilor o tendință de scădere mai pronunțată.

3. Tîlhăriile

Reunesc cele mai scăzute intensități în ansamblul infracționalității contra avutului obștesc, nereușind să atingă limita de 1 %. Tendințele anuale sînt relativ constante, cu unele intensități mai mari în perioada 1976—1978 și în anul 1980. Ultimii ani ai intervalului temporal analizat înregistrează o scădere a frecvenței acestui tip de infracțiuni, care are, de altfel, o pondere mică în raport cu alte tipuri de acte îndreptate contra avutului obștesc.

4. Înșelăciunile

De la un nivel ridicat înregistrat în primii 5 ani (1975—1979), urmează apoi creșteri nesemnificative, în perioada 1981—1985, față de nivelul anului 1975, pentru ca anii 1986 și 1987 să consemneze creșteri mai pronunțate. Nivelul maxim este atins în anii 1976 și 1986 (11,2 % și respectiv 11,1 %), iar nivelul minim în anul 1981 (4,1 %). Pe ansamblu, predomină tendința de creștere, iar pe ani, tendințele de creștere anuală alternează cu tendințele de scădere anuală.

5. Neglijențele

După o perioadă de intensitate mai mare (1975—1979), apare o tendință de descreștere în limite anuale aparent egale, pentru ca anii 1986 și, mai ales, 1987, să înregistreze creșteri mai mari, însă sub nivelul perioadei de bază. Nivelul maxim al acestui tip de infracțiune este atins în anii 1975 și 1977, iar nivelul minim în anul 1983. Anul 1987 consemnează, de asemenea, un nivel ridicat, cu o valoare relativ apropiată de perioada de bază.

6. Specula

Frecvența acestei infracțiuni este fluctuantă de la un an la altul, înregistrînd un nivel maxim în 1976, 1984, 1985 și un nivel minim în 1977 și 1978. Cele mai ridicate valori se înregistrează către limitele intervalului temporal analizat, iar cele mai scăzute în mijlocul lui. Ca și în cazul majorității infracțiunilor contra avutului obștesc, anul 1987 consemnează o tendință de creștere față de anii precedenți, pînă aproape de valoarea atinsă în anul de bază.

e. *Indicatori semnificativi ai etiologiei infracțiunilor contra avutului obștesc*

Efectuind o clasificare a infracțiunilor contra avutului obștesc în funcție de locul nașterii și domiciliului actual, rezultă trei categorii semnificative: născuți și domiciliați în rural, născuți în rural și domiciliați în urban și născuți în urban, domiciliați în urban (vezi tabelul 5):

Tabelul 5

Mediul de proveniență a persoanelor care comit infracțiuni contra avutului obștesc

Tip specific de infracțiune	Născut și domiciliat în rural	Născut în rural dar domiciliat în urban	Născut și domiciliat în urban	Total
Delapidare	21,7	65,5	11,8	100,0
Furt	47,8	49,2	3,0	100,0
Tilhărie	—	100,0	—	100,0
Înșelăciune	29,2	60,5	10,3	100,0
Neglijență	67,1	31,1	1,8	100,0
Speculă	19,8	70,5	9,7	100,0

Analiza acestui tabel atestă faptul că majoritatea infractorilor care atentează la proprietatea obștească sunt născuți în rural, dar domiciliați în urban. Ei dețin primul loc în comiterea infracțiunilor de *speculă*, *delapidare* și *înșelăciune*, inclusiv la *tilhărie* (care reprezintă însă o infracțiune cu valoare extrem de mică față de celelalte, motiv pentru care valoarea de 100% nu este semnificativă). În ceea ce privește infractorii născuți și domiciliați în rural, aceștia ocupă primul loc doar la infracțiunile de *neglijență*. Cele mai scăzute valori le înregistrează cei născuți și domiciliați în urban, care săvârșesc mai frecvent *delapidări* și *înșelăciuni*, însă cu o frecvență foarte mică. Valorile cele mai apropiate sunt înregistrate la *furturi*, procentul celor născuți și domiciliați în rural fiind relativ egal cu cel al infractorilor născuți în rural, dar domiciliați în urban.

d. *Sexul și starea civilă*

În ansamblul loturilor analizate, aproximativ 74% dintre infractorii care prejudiciază avutul obștesc sunt bărbați, iar restul de 27% sunt femei. Dintre bărbați, aproape 60% sunt persoane căsătorite, iar dintre femei peste 75%, fapt ilustrat de tabelul 6.

Din analiza distribuției infractorilor contra avutului obștesc în funcție de sex și starea civilă rezultă faptul că, cu excepția infracțiunii de *tilhărie* și *furt*, majoritatea celorlalte infracțiuni este săvârșită de persoanele căsătorite. Bărbații căsătoriți comit, în cea mai mare parte, infracțiuni de *speculă*, *înșelăciune* și *delapidare*, iar femeile căsătorite săvârșesc mai frecvent infracțiuni de *neglijență*, *delapidare* și, aproape cu aceeași intensitate, *înșelăciuni* și *speculă*. Persoanele necăsătorite comit mai frecvent infracțiuni de *tilhărie* (bărbații dețin în acest domeniu exclusivitatea)

și *furt* (aproape 60% bărbați și peste 28% femei). Spre deosebire de cei căsătoriți, cei necăsătoriți săvârșesc mai puține infracțiuni.

Deși distribuția pe sexe și starea civilă nu reprezintă, prin ea însăși, un indicator etiologic relevant pentru a explica comiterea infracțiunii,

Tabelul 6

Distribuția infractorilor contra avutului obștesc în funcție de sex și starea civilă

Tip specific de infracțiune	Masculin		Total %	Feminin		Total %
	căsăt.	necăsăt.		căsăt.	necăsăt.	
Delapidare	53,3	8,0	72,4	35,2	3,5	27,6
Furt	9,0	59,9	62,4	3,0	28,3	36,1
Tilhărie	3,6	96,4	100,0	—	—	—
Inșelăciune	64,2	9,6	73,8	23,8	2,4	26,2
Neglijență	49,2	7,4	56,6	39,4	4,0	43,4
Speculă	64,4	9,7	74,1	23,5	2,4	25,9
% din bărbați și femei	56,0	44,0	100,0	75,3	24,7	100,0

ea indică, totuși, în mod semnificativ o integrare socială *pozitivă* a persoanelor care săvârșesc cele mai multe infracțiuni contra avutului obștesc, dovedită de întemeierea unor familii, caracterizate, în marea lor majoritate — după cum rezultă din dosarele penale — prin relații durabile și armonioase.

e. Nivelul de instrucție și ocupație

Pentru a evidenția nivelul de instrucție a infractorilor care comit încălcări ale legii în domeniul avutului obștesc, am alcătuit o clasificare în funcție de trei criterii: instrucție minimă (până la 4 clase elementare), instrucție medie (până în 12 clase) și instrucție superioară (studii tehnice, postliceale, facultate). Deși această clasificare ar putea apărea discutabilă dacă ținem seama de multiplele variații ale studiilor urmate de făptuitori (de pildă, 7 clase, plus școala profesională sau 12 clase, plus școala profesională sau de maiștri etc.) ea se dovedește operațională, întrucât urmărește distribuția infractorilor în raport cu criteriul suficient de departajant pentru nivelul lor școlar, aflat, în general, la un nivel mediu (tabelul 7):

Tabelul 7

Distribuția infractorilor contra avutului obștesc în funcție de tipul specific de infracțiune și nivelul de instrucție

Tip specific de infracțiune	Nivel de instrucție			%
	minim	mediu	superior	
Delapidare	—	11,8	3,1	14,9
Furt	4,2	49,8	2,1	56,1
Tilhărie	0,2	—	—	0,2
Inșelăciune	—	7,3	—	7,3
Neglijență	2,0	0,8	2,3	5,1
Speculă	3,1	13,3	—	16,4
Total	9,5	83,0	7,5	100,0

Pe ansamblu, peste 80% dintre infractori au studii medii, iar restul se împarte între cei cu studii minime (aproape 10%) și cei cu studii superioare (peste 7%). Dintre cei cu nivele de instrucție medie, majoritatea comit infracțiuni de *furt*, urmate de *speculă*, *delapidări* și *înșelăciune*. Cei cu nivele minime par mai „specializați” în infracțiunile de *furt*, *speculă* și *neglijență*, fiind și singurii care săvârșesc *tîlhării*, în timp ce persoanele cu studii superioare evită *tîlhăriile* și *înșelăciunea*, pentru a comite mai frecvent infracțiuni de *delapidare*, *furt* și *neglijență*.

În totalul tuturor acestor infracțiuni, peste 32,3% sînt gestionari, contabili, agenți fiscali, magazioneri, factori poștali sau alte persoane care manipulează sau administrează bunuri și valori obștești, 29,6% sînt persoane cu funcții de răspundere, control și revizie (de multe ori acționînd în complicitate), 15,1% sînt persoane fără nici-o ocupație, restul de 23% fiind persoane de diferite profesii (muncitori, cooperatori, tehnicieni etc.).

1. Vîrsta

Vîrstele infractorilor sînt extrem de variate și nu constituie, prin ele însele, o variabilă etiologică propriu-zisă. Se poate totuși remarca doar nivelul mai coborît al vîrstei celor care săvârșesc mai frecvent *furturi* și *tîlhării*, situat, în proporție de peste două treimi, între limitele 17—22 ani.

g. Sectoarele de activitate cele mai prejudiciate de infracționalitatea contra avutului obștesc

Efectuînd o ierarhie a sectoarelor de activitate din județele investigate, care sînt cel mai mult afectate de infracțiunile contra avutului obștesc, rezultă următoarea situație :

locul 1 — comerțul de stat (alimentație, turism, servicii);

locul 2 — sectorul cooperatie (achiziții și contractări, de desfacere și producție a mărfurilor etc.);

locul 3 — agricultura de stat și cooperatistă;

locul 4 — industria alimentară (prelucrarea produselor de carne, lactate, panificație, morărit etc.);

locul 5 — sectorul construcțiilor

h. Alte variabile etiologice mai relevante

Pentru a completa datele menționate anterior cu alte informații semnificative, am considerat utilă o analiză a dosarelor penale ale făptuitorilor ce atentează la bunul obștesc, extrăgînd o serie de elemente suplimentare ce ar putea lămuri și explica motivațiile și modul de săvîrșire a infracțiunilor în acest domeniu.

În acest sens, un prim aspect l-a reprezentat identificarea *condițiilor materiale* ale celor în cauză, pentru a vedea dacă absența sau nivelul mai scăzut al lor poate sau nu reprezenta un mobil al infracțiunii. Datele arată că peste 80% dintre infractorii căsătoriți au în întreținere doar pînă la două persoane fără venit propriu, fără a avea deci dificultăți materiale deosebite. În ceea ce privește venitul, excluzînd pe cei fără ocupație, dește 60% dintre infractori aveau venituri de peste 2 500 lei lunar, iar

cea mai mare parte dintre ei aveau casă proprie, autoturism și depuneri însemnate de bani la CEC (în special, în cazul unor gestionari, barmani, casieri, bufetieri, receptioneri etc.). Ipoteza unui mobil infracțional condiționat de lipsa unor condiții materiale corespunzătoare de viață apare, deci, irelevantă.

Un al doilea aspect pe care l-am avut ca obiectiv suplimentar al cercetării l-a constituit evidențierea *antecedentelor penale* ale infractorilor. Dintre aceștia, majoritatea au mai comis infracțiuni de furt, speculă sau înșelăciune, fapte pentru care mai fuseseră condamnați anterior.

În fine, ca un ultim aspect, am căutat să vedem în ce măsură infractorii au acționat în grup sau au săvârșit *singuri* faptele antisociale pentru care au fost sancționați. Datele dosarului au arătat că peste 90% au acționat în grup, iar aproape 40% din ei au avut calitatea de *complice* sau *tăinuitor* la săvârșirea infracțiunii.

Toate aceste date și informații completează imaginea infracțiunilor și a făptuitorilor contra avutului obștesc cu noi elemente relevante, pe care însă numai studiile cazuistice (pe care le vom publica într-un număr viitor) le pot aprofunda.

Dr. SORIN M. RĂDULESCU,
Dr. DAN BANCIU